

Wolne licencje

WIEDZA W PIGUŁCE

Prawa majątkowe działają w ten sposób, że twórca musi wyrazić za każdym razem zgodę na wykorzystanie jego utworu. W wielu sytuacjach jest to niepraktyczne i niepotrzebne. Każdy twórca, więc i ty, może samodzielnie określać rodzaj współpracy ze swoim odbiorcą. Współpraca ta polega na ustaleniu, w jakim zakresie odbiorca-użytkownik korzystać będzie ze swoich podstawowych praw.

Prawa użytkowników według Definicji Wolnych Dóbr Kultury:

1. Dostęp — możliwość zapoznania się i odtwarzania.
2. Rozpowszechnianie — dzielenie się z innymi.
3. Adaptacja — twórcze przetworzenie, tworzenie utworów zależnych.
4. Rozpowszechnianie adaptacji — dzielenie się z innymi efektami swojej twórczej pracy.

Wolna licencja to mechanizm prawny, który pozwala na przekazanie użytkownikom prawa do nieograniczonego korzystania z utworu. Dzięki wolnej licencji można podważyć monopol autorski, który zawiera się w zdaniu: „Wszelkie prawa zastrzeżone” (**all rights reserved**). W ten sposób pozwalamy innym korzystać ze swojej twórczości bez konieczności pytania nas nieustannie o zgodę. Oczywiście, twórca zachowuje podstawowe prawa, takie jak rozpoznanie autorstwa i integralność utworu.

Na co dzień spotykamy się z materiałami publikowanymi na wolnych licencjach. Dzięki nim może się rozwijać np. Wikipedia — największa encyklopedia na świecie.

Dwie najbardziej znane wolne licencje to CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa) i CC BY-SA (Creative Commons Uznanie Autorstwa — Na Tych Samych Warunkach). Zezwalają one na swobodne wykorzystanie, rozpowszechnianie i udostępnianie utworów. Licencja CC-BY-SA nakłada przy tym dodatkowy warunek — jeśli stworzysz nowy utwór, to również musi być on opublikowany na tej samej licencji.

Udostępniając utwory na wolnej licencji, jako twórca masz gwarancję, że utwór będzie podpisany twoim nazwiskiem. Użytkownikom pozwalasz na kopiowanie i rozpowszechnianie oraz wykorzystywanie i zmienianie twojego dzieła.

Zawsze dokładnie opisuj swoje dzieło: imię i nazwisko lub pseudonim, rodzaj licencji. Jeśli korzystasz z czyjegoś dzieła, również musisz dokładnie je opisać: imię i nazwisko lub pseudonim autora, źródło, czyli gdzie znalazłeś wykorzystywany utwór, oraz rodzaj licencji.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Przyporządkuj opisy do każdego z 4 praw użytkownika:

Elementy do przyporządkowania:

- dostęp
- rozpowszechnianie
- adaptacja

- rozpowszechnianie adaptacji

Kategorie:

- możliwość zapoznania się i odtwarzania
- dzielenie się z innymi
- twórcze przetworzenie, tworzenie utworów zależnych
- dzielenie się z innymi efektami swojej twórczej pracy na podstawie utworów innych

Zadanie 2.

Oznacz zdania jako prawdziwe lub fałszywe:

- Udostępniając utwór na wolnej licencji, autor zrzeka się swojego autorstwa. [Prawda/Fałsz]
- Wikipedia jest przykładem projektu bazującego na wolnej licencji. [Prawda/Fałsz]
- Publikując utwór na wolnej licencji CC-BY-SA, autor zgadza się na korzystanie z jego dzieła nieodpłatnie i rozpowszechnianie go, ale nie zmienianie. [Prawda/Fałsz]
- W opisie utworu dostępnego na wolnej licencji powinno znaleźć się imię i nazwisko autora oraz źródło, z którego utwór pochodzi, podanie rodzaju licencji jest opcjonalne. [Prawda/Fałsz]
- Korzystając z utworu na wolnej licencji, trzeba pamiętać o podaniu nazwiska autora, odnośnika do źródła utworu i rodzaju licencji. [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **utwór zależny:** opracowanie cudzego utworu. Ma w sobie jakiś twórczy wkład nowego autora, ale korzysta też z elementów utworu oryginalnego (macierzystego), np. adaptacja, tłumaczenie, remiks czy przeróbka.
- **rozpowszechniać:** czynić coś ogólnie znanym. Decyzja o pierwszym rozpowszechnieniu utworu jest jednym z osobistych praw autora. Rozpowszechnienie utworu może polegać na udostępnieniu utworu w internecie, przekazaniu rękopisu wydawnictwu lub wykonaniu utworu.
- **adaptacja:** przekształcenie i przystosowanie utworu do innych funkcji z zachowaniem najważniejszych treści (np. przekształcenie powieści w film fabularny).
- **licencja:** dokument prawny lub umowa określająca warunki korzystania z utworu, m.in. czas, zakres swobody użytkownika, pola eksploatacji.
- **wolne licencje:** licencje, które odpowiadają definicji Wolnych Dóbr Kultury i respektują prawa użytkowników, czyli zezwalają na korzystanie, rozpowszechnianie, modyfikowanie oraz rozpowszechnianie modyfikacji utworu.
- **Creative Commons:** amerykańska organizacja pozarządowa, która stworzyła własny system licencji i zajmuje się jego rozwijaniem. Licencje Creative Commons to gotowe rozwiązania prawne, z których można skorzystać od razu bez żadnego przygotowania prawniczego. Skorzystanie z licencji z punktu widzenia twórcy polega na oznaczeniu nią swojego utworu. Powoduje to udzielenie każdemu zezwolenia na korzystanie z tego utworu w zakresie określonym w licencji.
- **Wikipedia:** wielojęzyczna internetowa encyklopedia działająca w oparciu o zasadę otwartej treści tworzona przez użytkowników.

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc.
Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Plastyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

Nowa podstawa programowa:

Informatyka, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją.

Uczeń postępuje etycznie w pracy z informacjami.

Uczeń rozróżnia typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci.

Uczeń poprawnie posługuje się terminologią związaną z informatyką i technologią.

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej; wyjaśnia czym jest plagiat oraz formułuje ocenę moralną dotyczącą plagiatu.

Uczeń podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych.

Język polski, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji.

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych.